

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

Białystok 2024

Wstęp

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności. Definicja stosowana przez WHO przyjmuje, że do osób niepełnosprawnych zalicza się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.

Kwestia niepełnosprawności zarówno prawnej, jak i biologicznej, jest niezwykle istotna z punktu widzenia rynku pracy. Rzutuje bowiem nie tylko na zdolność jednostki do podjęcia pracy zarobkowej, ale również na jakość zasobów pracy.

Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100) niepełnosprawność definiuje się jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy, w stopniu: znacznym, umiarkowanym i lekkim. Z kolei w art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1251) określono osobę niezdolną do pracy jako osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. W związku z tym przez ZUS wydawane są orzeczenia o: niezdolności do pracy, niezdolności do samodzielnej egzystencji oraz celowości przekwalifikowania zawodowego.

W największej w Polsce bazie danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku – Banku Danych Lokalnych przechowywane są dane odnośnie osób niepełnosprawnych, które definiuje się jako „osoby, które posiadają orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz odczuwają ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku”¹.

W 2021 roku został przeprowadzony kolejny Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań (NSP 2021), mający na celu dostarczeniu najbardziej szczegółowych danych o ludności ze względu na możliwie najwięcej cech w podziale na wszystkie szczeble podziału

¹ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/241,pojecie.html>, dostęp on-line: 21.11.2023

terytorialnego kraju: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym. W obszarze zainteresowań rachmistrzów realizujących te zadanie, znajdowała się m.in. kwestia sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy. W myśl decydentów NSP 2021 wśród osób niepełnosprawnych rozróżnić możemy dwa typy: „osoba niepełnosprawna prawnie to osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Taka osoba może, ale nie musi, posiadać odpowiednie orzeczenie potwierdzające ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności. Osoba niepełnosprawna tylko biologicznie to osoba, która posiada wyłącznie ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności, a nie posiada orzeczenia o niepełnosprawności. Osoba niepełnosprawna prawnie i biologicznie to osoba, która posiada ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności”².

Zarówno w jednej jak i drugiej definicji mowa jest o orzeczeniu – dokumencie potwierdzającym stan zdrowia, który w sposób szczególny ogranicza funkcjonowanie. Jednocześnie dopuszcza się możliwość o nieposiadaniu owego dokumentu opierając się na subiektywnym odczuciu o ograniczeniach zdrowotnych. Definicja użytkowana na potrzeby realizacji NSP 2021 bardziej uszczegóławia i rozróżnia poszczególne grupy osób niepełnosprawnych, w tym kwestie posiadania orzeczenia.

1. Demografia

W ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 roku przebadano populację mieszkańców województwa podlaskiego (1154283), w tym także osoby z niepełnosprawnością. Zanotowano 161 388 osób deklarujących się jako niepełnosprawne, co stanowiło 14,0% ogółu przebadanych w województwie podlaskim. Nieznacznie wyższy odsetek respondentów z niepełnosprawnością wystąpił w skali ogólnopolskiej (odpowiednio: 38036118 przebadanych w całym kraju, w tym 5447548 z niepełnosprawnością respondentów – 14,3%). Wśród osób z niepełnosprawnością kobiety stanowiły 55,2% (89057), a mężczyźni 44,8% (72331), mieszkańcy miast 60,4% (97464), a wsi - 39,6% (63924).

² <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/metryka/4346?back=True#>, dostęp on-line: 17.11.2023

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

W porównaniu z wynikami uzyskanymi podczas poprzedniego spisu powszechnego NSP 2011, liczba mieszkańców województwa podlaskiego z niepełnosprawnością wzrosła o 22,5% (w kraju zwiększyła się o 16,0%).

Tabela 1 Podstawowe dane demograficzne z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 i 2021

Ludność	NSP 2011	udział %	NSP 2021	udział %	wzrost/spadek 2011/2021 w %
Polska	38 511 824	100,0	38 036 118	100,0	-1,2
Polska, niepełnosprawni	4 697 048	12,2	5 447 548	14,3	16,0
woj. podlaskie	1 202 365	100	1 154 283	100	-4,0
woj. podlaskie, niepełnosprawni	131 758	11,0	161 388	14,0	22,5

Dane: Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021, Tabl. 21, GUS

Wśród osób z niepełnosprawnością dominowały osoby niepełnosprawne prawnie. Udział takich osób w ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnością w końcu marca 2021 r. wyniósł 61,8% (99695) i w porównaniu z wynikami poprzedniego spisu zmniejszył się o 2,1 p. proc. (w Polsce spadł o 3,0 p. proc.)³. Wśród 92979 osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej było 40,1% osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 33,8% - znacznym i 26,1% - lekkim. W grupie 61693 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie 80,1% odczuwało umiarkowane ograniczenie niepełnosprawności, 17,3% - poważne, a 2,6% całkowite⁴.

W ramach NSP 2021 pozyskano dane o aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami. W grupie tej największy odsetek stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym – 58,0% (w ogólnej zbiorowości mieszkańców woj. podlaskiego – 22,2%). Kolejną liczną grupą byli respondenci w wieku produkcyjnym w udziale 36,8%. W przypadku ogólnej zbiorowości mieszkańców województwa odsetek ten wyniósł 59,6%. Znacznie mniej

³ Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie podlaskim – wyniki wstępne NSP 2021, Urząd Statystyczny w Białymstoku

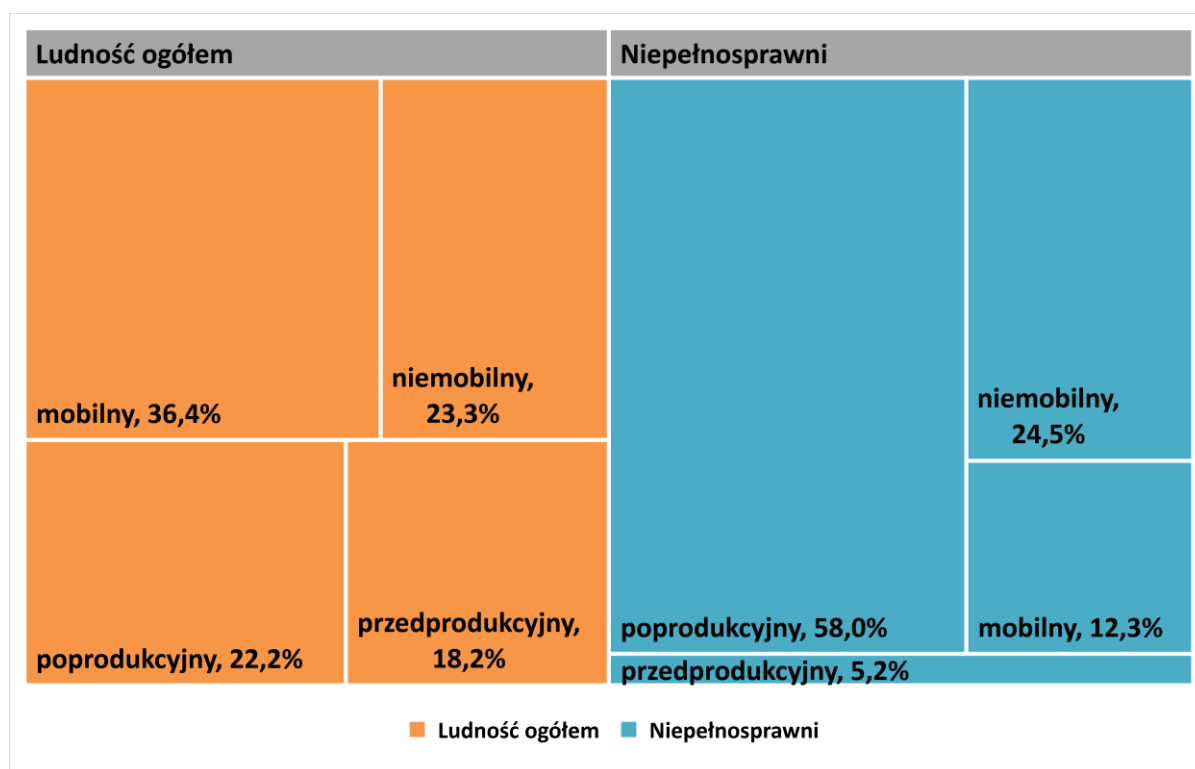
⁴ Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021, Tabl. 22, GUS, dostęp online: <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/stan-i-struktura-demograficzno-spoeczna-i-ekonomiczna-ludnosci-polski-w-swietle-wynikow-nsp-2021,6,2.html> [20.12.2023]

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

osób z niepełnosprawnościami było w wieku przedprodukcyjnym, w udziale 5,2% (wśród ogółu ludności – 18,2%)⁵ (Rysunek 1).

Dość istotną różnicą między analizowanymi grupami jest procentowy udział mężczyzn w wieku produkcyjnym mobilnym. W przypadku ogółu ludności jest ich dwuipółkrotnie więcej niż w przypadku osób z niepełnosprawnością (38,6% wobec 15,4%). Jeszcze większe różnice (3,5-krotne) wystąpiły pomiędzy udziałem kobiet w wieku produkcyjnym mobilnym wśród ogółu ludności województwa – 34,3% a wśród przeankietowanych kobiet z niepełnosprawnością (9,8%).

Rysunek 1 Wizualizacja danych dotyczących osób z niepełnosprawnością pod kątem ekonomicznych grup wieku według danych NSP 2021

Dane: Opracowanie własne WUP w Białymstoku na podstawie GUS BDL, NSP 2021 Ludność. Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku dostęp online: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

Szczegółowe zestawienie danych dotyczących osób z niepełnosprawnością znajduje się w Aneksie tabelarycznym.

⁵ GUS BDL, NSP 2021 Ludność. Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku dostęp online: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

2. Aktywność ekonomiczna ludności z niepełnosprawnościami w Polsce

Według wyników badania BAEL, liczba ludności z niepełnosprawnościami⁶ w Polsce wyniosła w IV kwartale 2023 r. 2 732 tys. osób (9,0% ogółu ludności w wieku 15-89 lat). Aktywnych zawodowo było 506 tys. osób z niepełnosprawnościami, w tym pracowało 484 tys. osób. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 18,5%, czyli ponad 3-krotnie mniej niż dla ogółu ludności (58,9%). Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wyniósł 17,7%, co oznacza, że na każde 100 osób z niepełnosprawnościami w wieku 16-89 lat pracowało niespełna 18 osób. Jednocześnie stopa bezrobocia rzeczywistego wśród osób z niepełnosprawnościami była o 1,2 wyższa (4,3%) niż wśród ogółu ludności w wieku 15-89 lat (3,1%) (Tabela 1).

Tabela 2 Aktywność ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami w Polsce w IV kwartale 2023 roku

Wyszczególnienie	Ludność w wieku 15-89 lat ogółem	w tym osoby z niepełnosprawnościami w wieku 16-89 lat
Ludność ogółem (w tys.), w tym:	30 361	2732
• Aktywni zawodowo (w tys.), w tym:	17 870	506
- pracujący (w tys.)	17 323	484
- bezrobotni (w tys.)	547	22
• Bierni zawodowo (w tys.)	12 492	2226
Współczynnik aktywności zawodowej (w %)	58,9	18,5
Wskaźnik zatrudnienia (w %)	57,1	17,7
Stopa bezrobocia (w %)	3,1	4,3

Dane: „Aktywność ekonomiczna ludności Polski - 4 kwartał 2023 roku”, TABL.1.1 i 5.1 GUS <https://stat.gov.pl/> dostęp on-line: 05.08.2024 r.

Jak wynika z danych GUS (BAEL), aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami w województwie podlaskim kształtuje się mniej korzystnie niż w kraju. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wieku 16-64 lata w woj. podlaskim wyniósł w IV kwartale 2023 r. 20,0%, natomiast w skali kraju – 30,1%⁷.

⁶ Zgodnie z metodologią BAEL, do osób z niepełnosprawnościami zaliczono osoby w wieku 16 lat i więcej, które mają przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy. Informacje o niepełnosprawności są zbierane w BAEL wyłącznie w celu oceny sytuacji tej grupy osób na rynku pracy. Z uwagi na reprezentacyjny charakter, wielkość próby oraz zakres badania, uzyskanych wyników nie można traktować jako informacji o ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Dane BAEL mogą służyć wyłącznie jako źródło informacji o sytuacji tej grupy osób na rynku pracy.

⁷ BDL GUS

3. Zmiany poziomu bezrobocia rejestrowanego osób z niepełnosprawnościami

W końcu 2023 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w woj. podlaskim wyniosła 30992 osoby i na przestrzeni lat 2013-2023 zmniejszyła się o 39897 osób, tj. o 56,3% (w kraju spadła o 63,5%). Wraz ze spadkiem ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Podlaskiem, zmniejszeniu uległa liczba osób z niepełnosprawnościami o 1920 osób, tj. o 46,3% (w kraju spadła o 47,7%). W końcu 2023 r. w woj. podlaskim zarejestrowanych było 2230 osób z niepełnosprawnościami i stanowiły one 7,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (2013 r.: 5,9%). W skali kraju liczba osób w omawianej grupie wyniosła 60855 osób, a jej udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w kraju był większy niż w woj. podlaskim i wyniósł 7,7% (2013 r.: 5,4%)⁸.

Tabela 3 Zmiany liczby zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami na tle ogółu bezrobotnych w województwie podlaskim w latach 2013-2023 (stan w końcu roku)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zarejestrowani bezrobotni ogółem	70889	60394	55019	48361	39997	36786	33277	37830	33374	31185	30992
w tym osoby z niepełnosprawnościami	4150	3801	3424	3042	2572	2454	2253	1976	2253	2189	2230
wzrost/spadek do poprz. roku (w liczbach)	335	-349	-377	-382	-470	-118	-201	-277	277	-64	41
wzrost/spadek do poprz. roku (w %)	8,8	-8,4	-9,9	-11,2	-15,5	-4,6	-8,2	-12,3	14,0	-2,8	1,9
% osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych - Podlaskie	5,9	6,3	6,2	6,3	6,4	6,7	6,8	5,2	6,8	7,0	7,2
% osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych - Polska	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	6,8	7,3	7,7

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/bezrobocie-rejestrowane, dostęp on-line: 05.08.2024 r.

⁸ BDL, GUS

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

W latach 2013-2020, wraz ze spadkiem ogólnego poziomu bezrobocia, obniżała się liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami. Z kolei w 2021 r. odnotowano wzrost tej grupy osób o 227, tj. o 14,0%, a w 2022 roku spadek liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (o 64, tj. o 2,8%). W 2023 r. liczba bezrobotnych w tej grupie ponownie wzrosła (o 41, tj. o 1,9%).

Tabela 4 Zmiany w poziomie i strukturze zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami wg płci i miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w latach 2013-2023 (stan w końcu roku)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami (w liczbach), w tym:	4150	3801	3424	3042	2572	2454	2253	1976	2253	2189	2230
kobiety	1709	1524	1410	1171	1001	945	896	746	861	819	837
mężczyźni	2441	2277	2014	1871	1571	1509	1357	1230	1392	1370	1393
miasto	3153	2901	2614	2291	1886	1825	1680	1479	1702	1632	1647
wieś	997	900	810	751	686	629	573	497	551	557	583
Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami (w %), w tym:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
kobiety	41,2	40,1	41,2	38,5	38,9	38,5	39,8	37,8	38,2	37,4	37,5
mężczyźni	58,8	59,9	58,8	61,5	61,1	61,5	60,2	62,2	61,8	62,6	62,5
miasto	76,0	76,3	76,3	75,3	73,3	74,4	74,6	74,8	75,5	74,6	73,9
wieś	24,0	23,7	23,7	24,7	26,7	25,6	25,4	25,2	24,5	25,4	26,1

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRIPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

W końcu 2023 roku wśród osób z niepełnosprawnościami przeważali mężczyźni (1393; 62,5%). W latach 2013-2023 udział mężczyzn zwiększył się o 3,7 punktu proc. (2013 r.: 58,8%). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to mieszkańcy miast stanowili 73,9 % osób z niepełnosprawnościami (1647), a ich udział w analizowanym okresie zmalał o 2,1 punktu proc. (2013 r.: 76,0%).

4. Bezrobocie rejestrowane osób z niepełnosprawnościami w 2023 roku

W końcu 2023 r. w urzędach pracy woj. podlaskiego zarejestrowanych było 2230 bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, czyli o 41 (o 1,9%) więcej niż rok wcześniej. Jednocześnie zanotowano spadek wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (o 0,6%). Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły w końcu 2023 r. 7,7% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych (w końcu 2022 r. – 7,3%). W ewidencji urzędów pracy pozostawało też 448 osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako poszukujące pracy nie pozostające w zatrudnieniu.

Tabela 5 Bezrobocie rejestrowane osób z niepełnosprawnościami w 2023 roku według województw (stan w końcu roku)

Województwo	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami	% do ogółu
POLSKA	788229	60855	7,7
LUBUSKIE	15379	1573	10,2
POMORSKIE	42807	4195	9,8
DOLNOŚLĄSKIE	52970	5147	9,7
ŁÓDZKIE	53158	4984	9,4
WIELKOPOLSKIE	46531	4350	9,3
ŚLĄSKIE	62445	5826	9,3
OPOLSKIE	20309	1816	8,9
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	39317	3471	8,8
ŚWIĘTOKRZYSKIE	33724	2942	8,7
PODLASKIE	30992	2230	7,2
MAŁOPOLSKIE	60947	4287	7,0
PODKARPACKIE	67653	4617	6,8
LUBELSKIE	57386	3528	6,1
ZACHODNIOPOMORSKIE	39709	2358	5,9
MAZOWIECKIE	110526	6542	5,9
KUJAWSKO-POMORSKIE	54 376	2989	5,5

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie danych MRPiPS <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/bezrobocie-rejestrowane> , dostęp on-line: 05.08.2024 r.

W woj. podlaskim odsetek osób niepełnosprawnych wśród zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 7,2% (10. miejsce wśród województw o najwyższej wartości tego wskaźnika) i był niższy od średniej krajowej o 0,5 punktu proc.

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

Niepełnosprawność jest czynnikiem różnicującym terytorialnie. Odsetek niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w województwie kształtował się w przedziale od 11,5% w PUP w Bielsku Podlaskim do 1,8% w PUP w Sejnach – rozpiętość udziału wyniosła 9,7 punktu proc.

Tabela 6 Bezrobotni z niepełnosprawnościami wg powiatowych urzędów pracy woj. podlaskiego w końcu 2023 r.

Powiatowy Urząd Pracy	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami	% do ogółu	wzrost/ spadek do poprzedniego roku (w l.)	wzrost/ spadek do poprzedniego roku (w %)
Augustów	2159	62	2,9	7	12,7
Białystok	10513	1052	10,0	-5	-0,5
Bielsk Podlaski	875	101	11,5	9	9,8
Grajewo	1748	64	3,7	1	1,6
Hajnówka	1216	73	6,0	-18	-19,8
Kolno	2056	51	2,5	5	10,9
Łomża	2463	245	9,9	19	8,4
Mońki	903	41	4,5	6	17,1
Sejny	1006	18	1,8	-3	-14,3
Siemiatycze	912	42	4,6	2	5,0
Sokółka	2445	141	5,8	0	0,0
Suwałki	2174	233	10,7	19	8,9
Wysokie Mazowieckie	1512	43	2,8	-1	-2,3
Zambrów	1010	64	6,3	0	0,0
Woj. podlaskie	30992	2230	7,2	41	1,9

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRIPS-01 o rynku pracy

W 2023 roku wzrost liczby bezrobotnych z niepełnosprawnościami wystąpił w 9 powiatowych urzędach pracy, procentowo największy zaś w PUP w: Mońkach (+17,1%), Augustowie (+12,7%), Kolnie (+10,9%) i Bielsku Podlaskim (+9,8%). Spadek poziomu bezrobocia w analizowanej grupie miał miejsce na terenie działania 4 Powiatowych Urzędów Pracy: w Hajnówce (-19,8%), Sejnach (-14,3%), Wysokiem Mazowieckiem (-2,3%) i Białymstoku (-0,5%). Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnościami notowana w PUP w Sokółce i PUP w Zambrowie pozostała na poziomie sprzed roku.

5. Struktura bezrobocia osób z niepełnosprawnościami

Wśród bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w końcu 2023 roku w powiatowych urzędach pracy było 837 kobiet (stanowiły 37,5 %) i 1393 mężczyzn

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

(62,5%). W porównaniu do 2022 r., przy wzroście ogólnej liczby bezrobotnych z niepełnosprawnościami o 1,9%, liczba bezrobotnych kobiet z niepełnosprawnościami zwiększyła się o 2,2%, a liczba bezrobotnych mężczyzn o 1,7%. Prawo do zasiłku posiadały 254 bezrobotne osoby z niepełnosprawnościami, czyli 11,4%, podczas gdy wśród ogółu zarejestrowanych prawo do zasiłku posiadało 13,4%. W ciągu roku odnotowano wzrost liczby niepełnosprawnych zasiłkobiorców o 14,4% (wśród ogółu bezrobotnych zasiłkobiorców wzrost o 2,1%).

Spośród zarejestrowanych w końcu 2023 r. bezrobotnych osób niepełnosprawnych, najliczniej reprezentowana była grupa wiekowa 45-54 lata – 28,7%, najmniej liczna była natomiast najmłodsza grupa wiekowa 18-24 lata lat i więcej – 5,0%.

Populację osób z niepełnosprawnościami cechuje niski poziom wykształcenia. Na koniec 2023 roku najwięcej osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – 30,9% oraz gimnazjalne i niższe – 30,3%. Warto zauważyć, że w strukturze bezrobotnych ogółem udziały te były zdecydowanie niższe i wyniosły odpowiednio: 21,9% i 27,2%. Wśród osób z niepełnosprawnościami 197 osób legitymowało się dyplomami wyższych uczelni, co stanowiło 8,8% bezrobotnych tej kategorii, wobec 15,0% osób z wyższym wykształceniem wśród bezrobotnych ogółem.

Bezrobotni z niepełnosprawnościami to najczęściej osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności - 72,4%. Umiarkowany stopień niepełnosprawności posiadało 25,9% osób, a znaczny – 1,7%. Najczęściej występujący wśród osób bezrobotnych rodzaj niepełnosprawności to: upośledzenie narządu ruchu – 31,1%, choroby psychiczne – 18,2%, choroby narządu wzroku – 8,5% oraz choroby neurologiczne – 8,1%.

W końcu 2023 r. spośród zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami najliczniejszą populację stanowiły osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat – 22,1% bezrobotnych w omawianej grupie. Zatem co piąty bezrobotny w omawianej grupie legitymował się takim stażem. Podkreślenia wymaga fakt, że w liczbie bezrobotnych z niepełnosprawnościami tylko 11,9% nie posiadało stażu pracy, a 17,9% legitymowało się stażem do 1 roku, podczas gdy odsetki te w ogólnej zbiorowości bezrobotnych były wyższe i wynosiły odpowiednio: 15,6% i 22,4%.

Wśród bezrobotnych z niepełnosprawnościami dominowały osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy – 37,8% bezrobotnych w tej grupie, a 16,2% pozostawało bez pracy

przez okres 12-24 miesięcy. Łącznie nieprzerwanie przez okres 12 miesięcy i dłużej zarejestrowane w urzędzie pracy były 1204 osoby z niepełnosprawnościami i stanowiły one 54,0% tej kategorii bezrobotnych. Dla porównania, dla ogółu bezrobotnych ten odsetek wyniósł 43,5%. Oznacza to, że osoby z niepełnosprawnościami, jeśli trafią do rejestrów urzędów pracy, to mają znacznie większe trudności ze znalezieniem zatrudnienia.

Szczegółowe zestawienie danych przedstawiono w Aneksie tabelarycznym.

6. Bilans bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami

W 2023 r. w urzędach pracy zarejestrowały się 2434 bezrobotne osoby z niepełnosprawnościami (5,8% napływu do bezrobocia ogółem), z tego po raz pierwszy zarejestrowało się 259 osób (10,6% ogółu napływu w tej populacji), a po raz kolejny 2175 osoby (tj. 89,4%). Napływ do bezrobocia osób niepełnosprawnych zwiększył się w stosunku do 2022 r. o 66 osób, tj. o 2,8%, podczas gdy napływ bezrobotnych ogółem zmniejszył się o 1,8%.

Z ewidencji bezrobotnych wyłączono 2358 osób z niepełnosprawnościami, tj. o 48 osób mniej niż w 2022 r. (spadek odpływów o 2,0%, podczas gdy dla ogółu bezrobotnych odnotowano spadek odpływów o 6,2%). Najczęstszą przyczyną wyłączenia niepełnosprawnych bezrobotnych ze statystyk urzędów pracy były podjęcia pracy (49,7% odpływów tej subpopulacji) oraz rezygnacja ze statusu bezrobotnego lub niepotwierdzenia gotowości do pracy (15,6%). W analizowanym okresie pracę podjęły 1172 osoby w omawianej kategorii i było to o 12 osób, tj. o 1,0% więcej niż w 2022 r. Pracę niesubsydiowaną podjęły 943 osoby (40,0 % odpływów tej subpopulacji), a w ramach subsydiowanych miejsc pracy zatrudniono 229 osób (9,7% odpływów).

Wskaźnik płynności rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, rozumiany jako stosunek liczby osób podejmujących pracę do liczby osób nowo zarejestrowanych w tym czasie, wyniósł w 2023 r. 48,2% (w 2022 r. – 49,0%). Dla porównania, dla całej zbiorowości bezrobotnych wskaźnik ten wyniósł 56,7%.

Tabela 7 "Napływy" i "odpływy" bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w 2023 r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	%	Osoby z niepełnosprawnościami	%
Bezrobotni nowo zarejestrowani "napływy",	42279	100	2434	100
- po raz pierwszy	8697	20,6	259	10,6
- po raz kolejny, w tym powracający do rejestracji:	33582	79,4	2175	89,4
- po pracach interwencyjnych	74	0,2	9	0,4
- po robotach publicznych	317	0,7	27	1,1
- po stażu	3253	7,7	95	3,9
- po przygotowaniu zawodowym dorosłych	1	0,002	0	0,0
- po szkoleniu	778	1,8	37	1,5
- po pracach społecznie użytecznych	214	0,5	19	0,8
Bezrobotni wyrejestrowani „odpływy”, w tym z powodu:	42472	100	2358	100
□ podjęcia pracy, z tego:	23967	56,4	1172	49,7
□ pracy niesubsydiowanej	19691	46,4	943	40,0
- w tym pracy sezonowej	2633	6,2	65	2,8
□ pracy subsydiowanej, w tym:	4276	10,1	229	9,7
- na miejscach pracy subsydiowanych przez PFRON	30	0,1	30	1,3
- w zakładach pracy chronionej	0	0,0	0	0,0
- w ramach prac interwencyjnych	1209	2,8	52	2,2
- w ramach robót publicznych	973	2,3	69	2,9
- z tytułu podjęcia działalności gospodarczej	1027	2,4	19	0,8
- refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	486	1,1	0	0,0
- podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	361	0,8	3	0,1
- podjęcia pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	0	0,0	0	0,0
- podjęcia pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego pow. 50 r.ż.	0	0,0	0	0,0
- rozpoczęcia realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisania kontraktu socjalnego	220	0,5	37	1,6
□ rozpoczęcia szkolenia	710	1,7	27	1,1
□ rozpoczęcia stażu	2792	6,6	75	3,2
□ rozpoczęcia przygotowania zawodowego dorosłych	0	0,0	0	0,0
□ rozpoczęcia prac społecznie użytecznych	254	0,6	21	0,9
□ odmowy bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub uczestnictwa w aktywnych programach rynku pracy	307	0,7	9	0,4
□ rezygnacji ze statusu bezrobotnego lub niepotwierdzenia gotowości do pracy	3060	7,2	368	15,6

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	%	Osoby z niepełnosprawnościami	%
❑ osiągnięcia wieku emerytalnego	853	2,0	120	5,1
❑ nabycia praw emerytalnych lub rentowych	194	0,5	73	3,1
❑ nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego	171	0,4	13	0,6
❑ utraty statusu osoby niepełnosprawnej	30	0,1	30	1,3

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRIPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

W 2023 r. różnego rodzaju działaniami aktywizacyjnymi objęto 352 bezrobotnych z niepełnosprawnościami, co stanowiło 14,9% (w poprzednim roku 16,1%) wyrejestrowanych osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (praca subsydiowana, szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne). Liczba zaktywizowanych osób z niepełnosprawnościami zmniejszyła się o 35, tj. o 9,0 % w porównaniu do 2022 r. (387).

Największym zainteresowaniem bezrobotnych z omawianej subpopulacji cieszyły się w 2023 r. staże, które rozpoczęło 75 osób (3,2% odpływów osób z niepełnosprawnościami), roboty publiczne, które rozpoczęło 69 osób (2,9%), prace interwencyjne, w ramach których zatrudniono 52 osoby (2,2%), realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisanie kontraktu socjalnego - 37 osób oraz rozpoczęcie prac społecznie użytecznych – 21 osób (odpowiednio: 1,6% i 0,9% odpływów).

Natomiast jeśli chodzi o największy udział osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych aktywizowanych w ramach poszczególnych form, to dotyczył on osób bezrobotnych, które rozpoczęły w 2023 r. realizację indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisały kontrakt socjalny (15,2% z nich to osoby z niepełnosprawnościami), prace społecznie użyteczne (8,3%), roboty publiczne (7,1%) oraz prace interwencyjne (4,3%).

7. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami

W 2023 roku pracodawcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy woj. podlaskiego 533 oferty pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Stanowiły one 2,9% wszystkich ofert będących w dyspozycji PUP (18072). Ofert pracy niesubsydiowanej było 379 (71,1%), a subsydiowanej 154 (28,9%), w tym 49 miejsc aktywizacji zawodowej (42 miejsca stażu i 7 miejsc pracy społecznie użytecznej).

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2023 roku

W porównaniu do poprzedniego roku liczba ofert pracy kierowanych do osób z niepełnosprawnościami zmniejszyła się o 157 ofert, tj. o 22,8% (w 2022 r. – spadek o 24, tj. o 3,4%). Spadek ten wynikał ze zmniejszenia się liczby ofert pracy niesubsydiowanej – o 161, tj. o 29,8%. Jednocześnie liczba pracy subsydiowanej wzrosła nieznacznie - o 4, tj. o 2,7%. Dla porównania, ogólna liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy zmniejszyła się w stosunku do 2022 r. o 20,1%.

Tabela 8 Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami zgłoszonych do PUP woj. podlaskiego w latach 2013-2023

Lata	Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej ogółem	w tym miejsca pracy tym dla osób z niepełnosprawnościami	% udział wśród miejsc pracy ogółem	Zatrudnienie lub inna praca zarobkowa dla osób z niepełnosprawnościami	Praca subsydiowana dla osób z niepełnosprawnościami	w tym miejsca aktywizacji zawodowej
2013	23087	1288	5,6	1150	261	138
2014	27824	1241	4,5	1111	312	130
2015	29386	1157	3,9	1023	323	134
2016	31022	1264	4,1	1179	231	85
2017	35083	1211	3,5	1101	253	110
2018	30699	1178	3,8	1093	205	85
2019	25077	1094	4,4	1030	170	64
2020	21043	586	2,8	528	132	58
2021	23127	714	3,1	660	166	54
2022	22613	690	3,1	647	150	43
2023	18072	533	2,9	484	154	49

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-01 o rynku pracy i Sprawozdania MRiPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

W analizowanym okresie odsetek miejsc pracy adresowanych do osób z niepełnosprawnościami wahał się od 5,6% w 2013 roku do 2,8% w 2020 roku. W latach 2021-2022 roku odsetek ten wyniósł 3,1%, a w 2023 r. 2,9% i były to jedne z najniższych wartości na przestrzeni analizowanych lat. Niski udział ofert pracy subsydiowanej wśród ogółu ofert pracy kierowanych do osób z niepełnosprawnościami (poniżej 20,0%) odnotowano w latach: 2019 – 15,5%, 2018 – 17,4% i 2016 - 18,3%. Najwyższe zaś odsetki takich ofert (powyżej 25%) wystąpiły w latach: 2014 – 25,1%, 2015 - 27,9% i 2023 – 28,9%.

Opracowanie:

Wydział Badań i Analiz

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Aneks 1 Struktura osób z niepełnosprawnością w województwie podlaskim wg ekonomicznych grup wieku - wyniki NSP 2021 (stan w dniu 31 marca)

Ludność wg ekonomicznych grup wieku*	Ludność ogółem	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Kobiety	Udział %	Osoby z niepełno sprawnością	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Kobiety	Udział %
przedprodukcyjny	209644	18,2	107553	19,1	102091	17,3	8353	5,2	5156	7,1	3197	3,6
produkcyjny	688437	59,6	369993	65,9	318444	53,7	59410	36,8	36008	49,8	23402	26,3
mobilny	419849	36,4	216832	38,6	203017	34,3	19911	12,3	11149	15,4	8762	9,8
niemobilny	268588	23,3	153161	27,3	115427	19,5	39499	24,5	24859	34,4	14640	16,4
poprodukcyjny	256202	22,2	84208	15,0	171994	29,0	93625	58,0	31167	43,1	62458	70,1
Ogółem	1154283	100,0	561754	100,0	592529	100,0	161388	100	72331	100	89057	100

Dane: GUS BDL, NSP 2021 Ludność Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku, dostęp online:

<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

*) Od 15 lat

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Aneks 2 Struktura bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy woj. podlaskiego w końcu 2023 roku

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura %	w tym osoby z niepełnosprawnościami	Struktura %
Ogółem	30992	100	2230	100
kobiety	13788	44,5	837	37,5
mężczyźni	17204	55,5	1393	62,5
z prawem do zasiłku	4165	13,4	254	11,4
bez prawa do zasiłku	26827	86,6	1976	88,6
wieś	11963	38,6	583	26,1
miasto	19029	61,4	1647	73,9
wg wieku				
18-24 lat	3827	12,3	112	5,0
25-34 lat	7589	24,5	270	12,1
35-44 lat	7942	25,6	432	19,4
45-54 lat	6230	20,1	640	28,7
55-59 lat	3179	10,3	446	20,0
60 lat i więcej	2225	7,2	330	14,8
wg wykształcenia				
wyższe	4655	15,0	197	8,8
policealne i średnie zawodowe/branżowe	7141	23,0	450	20,2
średnie ogólnokształcące	3979	12,8	218	9,8
zasadnicze zawodowe	6797	21,9	689	30,9
gimnazjalne i poniżej	8420	27,2	676	30,3
wg stażu pracy (lata)				
do 1 roku	6952	22,4	400	17,9
1-5	8162	26,3	492	22,1
5-10	4580	14,8	342	15,3
10-20	3883	12,5	383	17,2
20-30	1892	6,1	246	11,0
30 lat i więcej	696	2,2	102	4,6
bez stażu	4827	15,6	265	11,9
wg czasu pozostawania bez pracy (mies.)				
do 1 mies.	2699	8,7	122	5,5
1-3	5422	17,5	296	13,3
3-6	4561	14,7	269	12,1
6-12	4830	15,6	339	15,2
12-24	4780	15,4	361	16,2
pow. 24	8700	28,1	843	37,8
wg stopnia niepełnosprawności				
znaczny	x	x	38	1,7
umiarkowany	x	x	577	25,9
lekki	x	x	1615	72,4
wg rodzaju niepełnosprawności				
upośledzenie umysłowe	x	x	55	2,5
choroby psychiczne	x	x	406	18,2
zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	x	x	105	4,7
całościowe zaburzenia rozwojowe	x	x	31	1,4
choroby narządu wzroku	x	x	189	8,5
upośledzenia narządu ruchu	x	x	694	31,1
epilepsja	x	x	102	4,6
choroby układu oddechowego i układu krążenia	x	x	148	6,6
choroby układu pokarmowego	x	x	40	1,8
choroby układu moczowo-płciowego	x	x	51	2,3
choroby neurologiczne	x	x	180	8,1
inne	x	x	207	9,3
nieustalony	x	x	22	1,0

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-01 o rynku pracy i Sprawozdania MRiPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu